

НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ З ІСТОРІЇ ТА ТЕОРІЇ МОНОДІЇ У ВІДНІ

4–6 березня 2004 р. у Віденському університеті відбулася міжнародна наукова конференція *Теорія та історія монодії*, яка вже втретє зібрала широке коло дослідників сакральної монодії. З огляду на значні часові відстані сучасна медієвістика оперує невеликою кількістю достовірного матеріалу, що вимагає кропіткої праці та обережних висновків. Проблемою також є тривале занедбання досліджень богослужбового співу на пострадянському просторі та в країнах колишнього «соціалістичного табору». З іншого боку, надмірно ускладнені композиторські техніки ХХ ст. зумовили байдуже ставлення до такої «однотипної та нединамічної» вокальної практики, як монодія. Тож дуже приємно, що на початку нового тисячоліття ця найдавніша ділянка церковного співу стає предметом усе ширшого й глибшого зацікавлення для молодого покоління науковців — представників наукових закладів Західної та Східної Європи. На конференції у Відні поряд із молодими дослідниками виступали такі знані медієвісти, як проф. Даніца Петрович (Сербія), д-р Герда Вольфрам (Австрія), д-р Божедар Карастоянов (Болгарія).

Участь у цій конференції представників України: Уляни Граб, Наталі Сиротинської та Івана Ковальчука (усі зі Львова) — викликала особливе зацікавлення, оскільки українська монодія, репрезентована, починаючи від ранньомодерної доби, нотолінійними записами літургійних піснеспівів, зберегла в той самий час неперервну тисячолітню тяглість півчої практики.

Головною проблемою сучасної медієвістики й надалі залишаються пошуки, вивчення й осмислення рукописних пам'яток, що й відобразилося в доповідях:

Ніна-Марія Ванек (Відень, Австрія). *Музичні рукописи Supplementum graecum Австрійської національної бібліотеки.*

Міліца Андреєвіч (Белград, Сербія). *Найстаріша опублікована звукозаписна колекція сербських церковних піснеспівів.*

Юлія Шліхтіна (Стокгольм, Швеція). *Неопубліковані матеріали з наукового архіву прот. Димитрія Разумовського.*

Янко Марінов (Софія, Болгарія). *Ідентифікація теоретичного фрагменту Petrop. gr. 497 як частини Ермологіона Син. гр. 1257 (1332).*

Сотіріс Деспотіс (Відень — Атени). *Традиційне мистецтво церковного співу Керкіри.*

Особливе зацікавлення викликав проєкт комп'ютерної бази даних *Ірмос*, що репрезентує інципітарій (словесний і нотний) репертуару української та білоруської монодії, який представив Іван Ковальчук зі Львова (Український Католицький Університет). Ця база даних настільки захопила слухачів, що її презентація завершилася щедрими оплесками. Великі можливості й актуальність цього проєкту швидко проявилися під час показу, особливо ж коли на прохання учасників конференції база даних виконала пошук і класифікацію обраних жанрів. Це ще раз підтверджує, що такий важливий і вартий подальшої реалізації проєкт особливо сприятиме пришвидшенню наукового опрацювання духовних скарбів християнської церковної монодії.

Наступний важливий блок питань торкався проблеми нотації, найдавніші зразки якої й надалі залишаються недостатньо точно прочитаними. У доповідях учасники торкнулися таких тем:

Наталія Денисова (Новоуральськ, Росія). *Перспективи дослідження інтонаційного фонду знаменного розспіву в рукописній та усній традиції локальних півчих шкіл.*

Єлена Кірчев (Клуж, Румунія). *«Уранісма» і «тематісмос» у рукописах кукузелівської нотації з бібліотеки Клавзенбурга.*

Янко Марінов (Софія, Болгарія). *Пізні знаки нотації Coislin: переписувач рукопису Sinai gr. 1244 (Стихирар) та Sinai gr. 1258 (Ірмологіон 1257).*

Інге Кройц (Мюнхен, Німеччина). *Мелізми мюнхенської невменної Трійди Cod. slav. 33.*

Марія Пішлеґер (Відень, Австрія). *Комбінації мотивів пізнього ірмологійного співу на прикладах із болгарського друкованого Ірмологіона Ангела Іванова Севлієвца.*

Катаріна Шпонзель (Вюрцбург, Німеччина). *Піснеспіви воскресного Октоїха та їх значення для репертуару слов'янських фітників.*

Бождар Карастоянов (Софія, Болгарія). *«Знамя» як одиниця мелодійно-просодемічного характеру.*

У загальному контексті доповідей, які ґрунтувалися переважно на матеріалі невменних нотацій, окремі виступи були пов'язані з нотолінійними записами. Наприклад, Андреас Пфістерер (Німеччина) розглядав типологію мелодій *Алилуя* на основі західної лінійної нотації. Доповідь Наталі Сиротинської зі Львова була присвячена київській п'ятилінійній нотації, яка наприкінці XVI ст. утвердилася як важливий технічний засіб збереження сакральної монодії. Богослужбні піснеспіви, записані київською нотацією, стали основою українських Ірмологіонів і, що особливо приємно, зацікавили нашу російську колегу Марію Ларіну з Москви, доповідь якої була присвячена піснеспівам

болгарського напіву з українських нотолінійних Ірмологіонів збірки Російської державної бібліотеки.

Важливо наголосити, що конференція не оминула відзначити визначні постаті, наукова праця яких відіграла важливу роль в осмисленні християнської культури. Цій темі були присвячені доповіді Уляни Граб зі Львова *Мирослав Антонович як дослідник української церковної монодії* та свящ. Александра Барні (Ясси, Румунія) *Музична школа монастиря Нямі: між монодійною і хоральною музикою*. Доповідь останнього базувалася на розповіді про настоятеля Нямецького монастиря Паїсія Величковського (1722–1794), за часів якого вокальна школа цього молдавського монастиря досягла найвищого розквіту. Цікаво, що Паїсій Величковський, полтавець походженням, розвивав інтенсивну просвітницьку та перекладацьку діяльність, і є підстави вважати, що саме з ініціативи старця Паїсія в музичну практику молдавського монастиря в Драгомирні було впроваджено тогочасне українське нотолінійне письмо. Доповідь Уляни Граб про наукову діяльність Мирослава Антоновича викликала велике зацікавлення у проф. Даніци Петровіч, яка зазначила, що особисто добре знайома з нашим країнином і свого часу отримала від нього багато цікавих матеріалів.

Закінчувалися робочі дні конференції доповідями-лекціями професорів Герди Вольфрам (Відень, Австрія) *Стихирарний репертуар і його історичний розвиток* та Даніци Петровіч (Белград, Сербія) *Історичні та теоретичні дослідження традиційних церковних піснеспівів Сербської Православної Церкви*.

Віденська конференція завершилася презентацією, видань, привезених її учасниками і дискусією, на якій обговорювалися актуальні наукові проблеми, питання подальших зустрічей. Участь у конференції львівської групи стала важливим кроком до глибшого розуміння й усвідомлення унікальності власної духовно-музичної культури та її тісної пов'язаності як з грековізантійською традицією, так і з новими європейськими впливами. Співпраця науковців Сходу і Заходу, особливо молодих, створює для європеїської музичної медієвістики гарні перспективи подальшого розвитку, і таким рішучим кроком уперед стала березнева конференція у Відні.

Наталія Сиротинська